

Mena počas druhej svetovej vojny

Hneď po vzniku Slovenského štátu Nemci naliehali na obidve emisné banky (Národná banka Čiech a Moravy a bratislavská pobočka Národnej banky československej), aby vykonali fyzické oddelenie obeživa. Už v apríli 1939 sa pretláčali bankovky pretlačou Slovenský štát, čo sa zdalo bezpečnejšie z hľadiska falšovania než kolkovanie bankoviek. Pretlačené bankovky obiehali do vydania definitívnych slovenských papierových peňazí. Prvé formálne správne platidlo Slovenskej republiky vyšlo 26. júla 1939 – päťkorunák s portrétom Andreja Hlinku, ktoré vyrazili ešte pred prijatím oficiálneho názvu štátu, preto nemá na averze uvedený názov štátu, ale len hodnotu slovami. Sústavu drobných slovenských mincí sa podarilo dobudovať do decembra 1942. Nominále od desaťkorunáka vyššie boli razené zo striebra (desať, dvadsaťkorunáky). Ako prvé zo slovenských papierových platidiel sa dostali do obehu štátovky s hodnotami 10 a 20 Ks. Siedmeho októbra 1941 sa dostala do peňažného obehu prvá slovenská bankovka stokorunáčka. Po nej nasledovali päťdesiat a tisícokorunáčky. Päťstokorunáčky prišli do obehu až v roku 1944 a posledná päťtisíckorunáčka sa už do obehu vôbec nedostala.

Počas II. svetovej vojny sa zaviedol v koncentračných nacistických táboroch systém prémieových poukážok za dobrý pracovný výkon a otvorili sa kantíny, kde si väzni mohli za získané poukážky kúpiť niektoré potraviny, prípadne iné predmety. V roku 1943 prišla do obehu nová štátovka dvadsaťkorunáčka, ktorá sa zrodila na rozdiel od prvých platidiel SR bez súťaže v Neografii v Turčianskom Svätom Martine. V roku 1944 sa dostala do obehu aj desaťkorunáčka, vytvorená v tých istých priestoroch. Od toho istého roku obiehali na území Československej republiky aj československé invázne platidlá. Tieto tzv. vojenské poukážky boli určené oslobodzovacím vojskám, aby ich po vstupe na čs. územie používali na menšie nákupy z miestnych zdrojov alebo platenie služieb. Obiehali spoločne s platidlami legálne obiehajúcimi na oslobodzovanom území.

V tomto období prebiehala v Anglicku výroba čs. papierových peňazí, ktoré si objednala londýnska exilová vláda. Keďže nebolo isté, kedy sa dostanú do obehu, chýba na nich lepočet i miesto vydania. Počas SNP banskobystrická pobočka SNB prevzala všetky funkcie emisnej banky a riadila činnosť filiálok banky na povstaleckom území. Do pobočky v Banskej Bystrici boli v rámci príprav SNP sústredené veľké zásoby obeživa, z ktorých sa mali financovať bojové akcie a zásobovanie povstaleckej armády a zároveň zabezpečiť plynulosť peňažného obehu na povstaleckom území. Okupácia Slovenska a potlačenie SNP mali pre slovenské hospodárstvo katastrofálne následky. Na území Slovenska sa odohral dvakrát prechod frontu – raz pri potláčaní SNP, druhý krát po prechode oslobodzovacích armád. Výsledkom bolo vyrabovanie zásob, živého i neživého inventára. Súčasťou nemeckého drancovania bol aj odvoz mincových kovov do mincovní na území Nemecka. Mincovňa bola vyhlásená za podnik dôležitý pre obranu štátu, a teda podriadený vojenskému dozoru, Nemcom. Sústredenie rezerv SNB v banskobystrickej pobočke pomerne skoro vyvolalo na Nemcami okupovanom území nedostatok obeživa. Navyše finančné nároky Nemcov spustili v septembri 1944 infláciu. Situácia sa riešila a jej výsledkom bolo vydanie päťkorunáčky, stokorunáčky druhej emisie a príprava nevydanej jednokorunovej štátovky a päťtisíckorunáčky, ktorá sa už do obehu nedostala. Nemecké vojská pred ústupom v roku 1945 uložili do mincovne v Kremnici trhaviny a v apríli odpálením časti náloží poškodili jej zariadenie. Odmínovanie mincovne a jej rekonštrukcia sa pretiahla do jari 1946. Po oslobodení sa začal proces spojený s obnovovaním jednotnej československej meny. Významným opatrením k zjednoteniu obeživa bola výmena cudzích platidiel na vrátených okupovaných územiach. Sťahovali sa nemecké platidlá a na južnom Slovensku sa vymieňali maďarské platidlá za slovenské. V júli 1945 bolo nariadené, aby sa okolkovali všetky slovenské bankovky a vojenské poukážky s hodnotami 100, 500 a 1000 korún. Nariadenie malo protiinflačnú funkciu. Postupne sa obnovoval voľný pohyb osôb na celom území ČSR aj hospodársky styk.

Desaťkorunák s motívom kniežat'a Pribinu a dvadsaťkorunák so sv. Cyrilom a Metodom

Otázka: Z akého kovu sa v období Slovenskej republiky 1939–1945 razili mince od desaťkorunáka hore?